

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Technische briefing

Implementatie derogatiebeschikking mest

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Inhoud

1. Nitraatrichtlijn
2. 7^e actieprogramma
3. Derogatiebeschikking
4. Nutriënten verontreinigde gebieden
5. Grondwaterbeschermingsgebieden
6. Derogatievrije zones rond Natura 2000-gebieden
7. Mestproductieplafonds

1 Nitraatrichtlijn

Nitraatrichtlijn

- Ingevoerd in 1991, sinds 2000 dochterrichtlijn KRW
- Doel Nitraatrichtlijn:
 - Verminderen/voorkomen verontreiniging water door nitraten uit agrarische bronnen
 - Verdere verontreiniging van dien aard voorkomen
- Waterkwaliteit:
 - Nitraatverontreiniging grondwater
 - Eutrofiëring oppervlaktewater (inclusief kust- en overgangswateren)

- Aanwijzen nitraat kwetsbare zone

Kaderrichtlijn Water (KRW)

- Ziet op alle bronnen van waterverontreiniging en op alle wateren die de lidstaat heeft aangewezen en is erop gericht om te komen tot een ecologisch goede watersituatie.

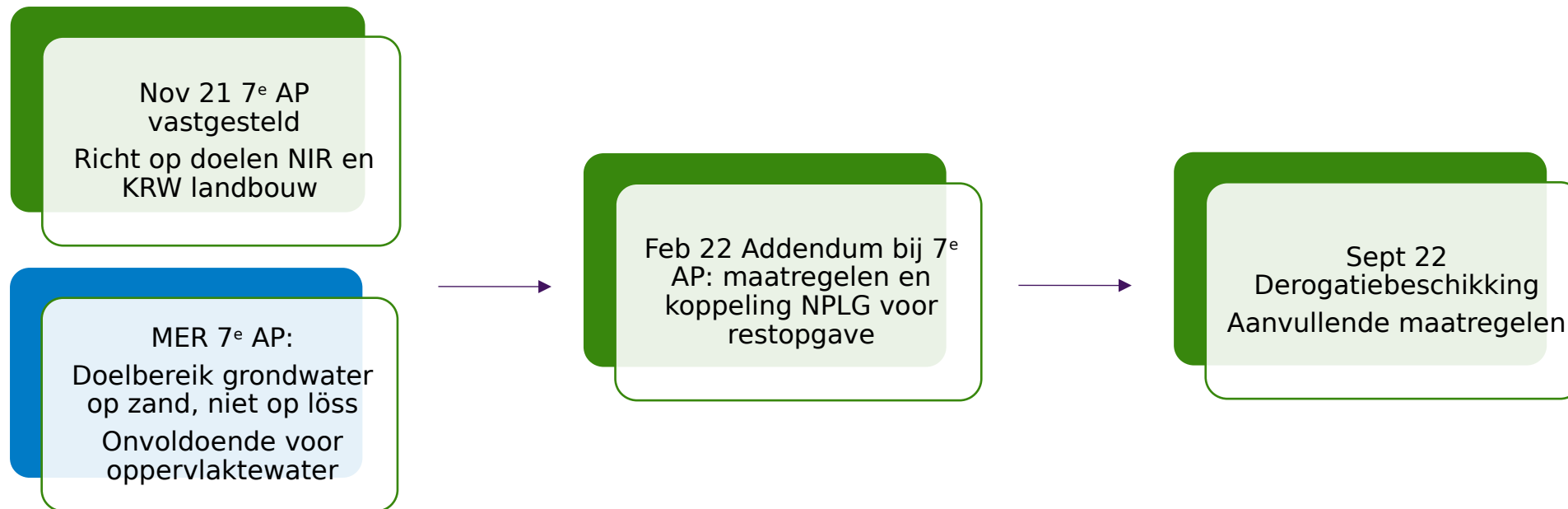
Actieprogramma's

- Waterkwaliteit verbeteren door middel van vierjaarlijkse actieprogramma's met maatregelenpakketten
- Code van goede landbouwpraktijken waarin voorschriften zijn opgenomen ter vermindering van verontreiniging door nitraten
- Nu 7^e actieprogramma (2022-2025)

2 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

- 7^e AP (2022-2025) - focus op doelen Nitraatrichtlijn en landbouwopgave KRW - Grondwater en oppervlaktewater

1 Nitraatrichtlijn & derogatie

- De op of in de bodem gebrachte hoeveelheid dierlijke mest, inclusief begrazing, voor elk landbouw- of veehouderijbedrijf mag de 170 kg N/ha niet overschrijden
- Derogatie biedt lidstaten mogelijkheden voor derogatie indien aan voorwaarden wordt voldaan.
- Met name: geen afbreuk aan het halen van de doelstelling voor waterkwaliteit
- EC beoordeelt aanvragen en verleent derogatie.
- lange groeiperiodes;
- gewassen met hoge stikstofopname;
- hoge netto neerslag in de kwetsbare zone;
- bodems met een uitzonderlijk hoog denitrificatievermogen.
- Nederland heeft vanaf 2006 derogatie gehad
- NU: derogatiebeschikking 2022 -2025

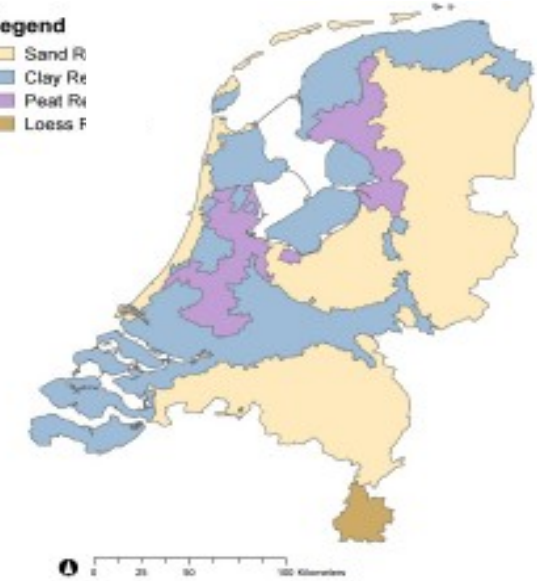

1 Kwaliteit grondwater

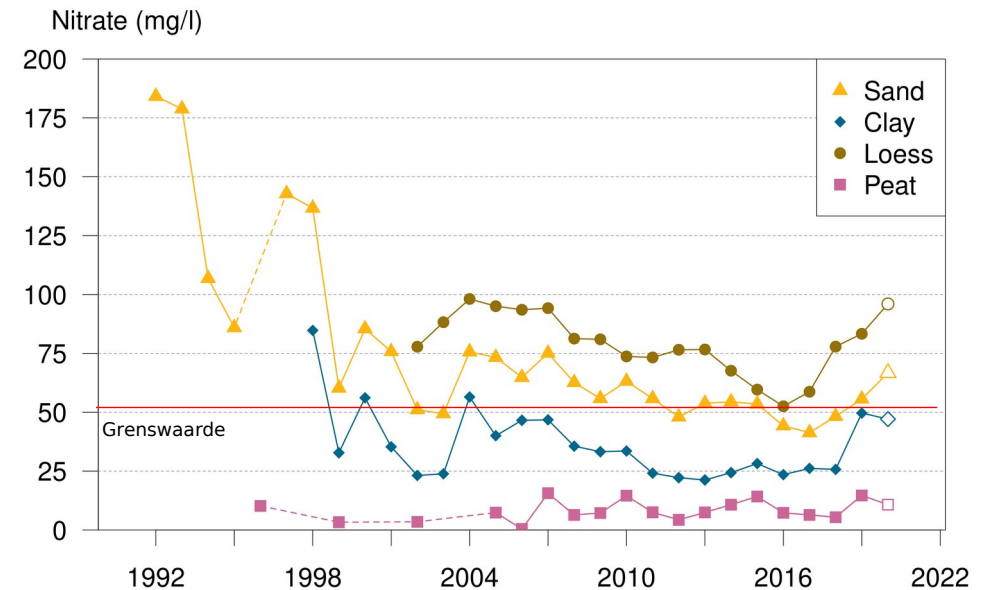
- Norm: max 50 mg/liter NO₃ (nitraat)
- 1992 - 2004: sterke afname
- 2004 - 2016: afvlakking
- 2016 - 2021: stijging, o.a. door droogte

Legend

- Sand R
- Clay Re
- Peat Ri
- Loess F

- Zand- en löaties
boven de norm

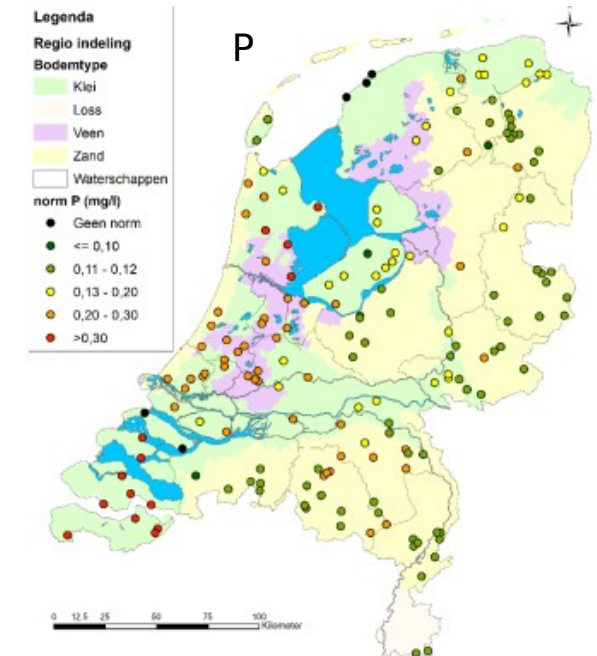
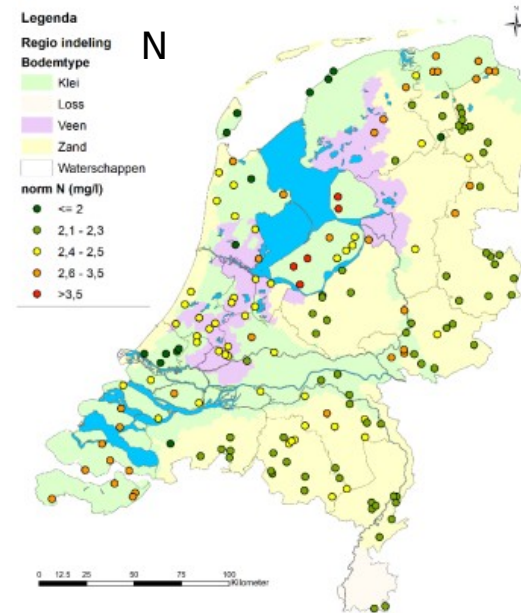

Source: RIVM, LMM

RIVM, LMM, laatste jaar voorlopige cijfers

1 Kwaliteit oppervlaktewater

- Vaststelling eutrofiëring & gewasbeschermingsmiddelen:
- Eutrofiëring wordt bepaald door stikstof en fosfaat in combinatie met biologische factoren
- Situatie in Nederland:
 - Fosfaat in westen van het land
 - Stikstof geheel Nederland

Mate van overschrijding N en P concentraties in het MNLSSO
Bron: Buijs et al., 2020.

2 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn

Belangrijkste maatregelen 7^e AP:

- Op zand- en lössgrond focus op duurzame bouwplannen
- Bredere integrale bufferstroken (later via derogatiebeschikking anders ingevuld)
- Evaluatie en mogelijk herziening van stelsel stikstofgebruiksnormen en stikstofwerkingscoëfficiënten
- Verruiming mogelijkheden uitrijden storrijke stalmest en organische stofrijke meststoffen
- Verschuiving eerste uitrijddatum voor drijfmest en dunne fractie op bouwland van 15 februari naar 15 maart, met uitzondering voor vroege teelten
- In addendum aanvullende stappen, waaronder koppeling restopgave waterkwaliteit aan NPLG (bijv. beekdalen)

3 Derogatiebeschikking 2022-2025

- September 2022: laatste derogatie graasdiermest (2022 – 2025)
- Basis: het 7^e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en het addendum

➤ Afname van de maximale toegelaten N-afgifte van 170 kg N/ha tot 190 kg N/ha

	Hoogte derogatienorm in door nutriënten verontreinigde gebieden	Hoogte derogatienorm overige gebieden
2022	230 kg N/ha	250 kg N/ha
2023	220 kg N/ha	240 kg N/ha
2024	210 kg N/ha	230 kg N/ha
2025	190 kg N/ha	200 kg N/ha
2026	Geen derogatie	Geen derogatie

3 Derogatiebeschikking 2022-2025

- Verlaging nationale mestproductieplafonds:
 - Actualisatie van de mestproductieplafonds voor stikstof en fosfaat naar de waarden van 2020 (489,4 mln. kg. stikstof en 150,7 mln. kg fosfaat)
 - Verdere verlaging van de productieplafonds in 2025 (440 mln. kg stikstof en 135 mln. kg fosfaat)
- Bufferstroken voor de hele landbouwsector per 1-1-2023.
- Nutriënten verontreinigde gebieden (verder NV-gebieden) & maatregelen
- Maatregelen in grondwater-beschermingsgebieden in NV-gebieden aangewezen vanuit grondwater
- Geen derogatie in Natura 2000-gebieden en bufferzone
- Versterkte handhavingsstrategie, rVDM

3 Derogatiebeschikking 2022-2025

In 2022:

- Eerste aanwijzing NV-gebieden grondwater (materieel gelijk aan gebieden 2018-2021 waarvoor lagere derogatienorm gold)

Per 2023:

- Bufferstroken (1 maart 2023, na correspondentie met EC naar aanleiding Kamerbrief 2/12/22)
- Eerste aanwijzing NV-gebieden oppervlaktewater

Per 1-1-2024:

- Definitieve aanwijzing NV-gebieden en maatregelen per 2024

- Aanvullend pakket maatregelen in Grondwaterbeschermingsgebieden in NV-gebieden
- Derogatievrije zone rond Natura 2000-gebieden waar kritische stikstof belasting wordt overschreden
- Vastleggen mestproductieplafonds op niveau 2020
- Afstemming EC (LNV en I&W):
 - toetsing correcte invulling maatregelen

4 Nutriënt verontreinigde gebieden (NV-gebieden)

- 'Nutriënten Verontreinigde' (NV) gebieden: gebieden die verontreinigd zijn (2023) of risico lopen verontreinigd te worden (2024) door nitraten en fosfor uit agrarische bronnen
- 2022: aanwijzing gebieden Zand-centraal en Zand-zuid, en lössbodems (grondwater)
- 2023: overgangsjaar: extra aangewezen zijn drie waterschappen waar meer dan 50% van de KRW-waterlichamen slecht scoren op zowel stikstof (N) als fosfaat (P).

4 NV-gebieden: in de derogatiebeschikking

- 2024: definitieve aanwijzing van gebieden waar toestand niet voldoet of het risico bestaat dat de waterkwaliteit niet meer gaat voldoen
- Deze gebieden omvatten ten minste de in 2023 aangewezen gebieden
- Hierbij ook rekening houden met belasting vanuit de landbouw - alleen aanwijzen indien meer dan >19%

- Indien niet 1-1-2024 gereed:
 - Aanwijzing gebieden uit tabel addendum 7^e AP: gebieden waar enige of aanzienlijke inspanningen nodig zijn voor de waterkwaliteitsdoelstellingen voor nitraat, stikstof of fosfor

	Zand noord	Zand oost	Geïdse Vallei	Westelijk Noord-Brabant zand	Oostelijk Noord-Brabant en Limburg zand	Lössgebied	Noordelijk veengebied	Noordelijk zeekleigebied	Westelijk zeeklei	Centraal zeeklei (Flevopolders)	Rivierengebied	Westelijk veengebied	Zuid-Westelijk zeekleigebied	Westelijk zandgebied (bollenregio)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
P oppervlaktewater	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Red	Green	Yellow	Red	Yellow	Green	Red	Yellow	Red
N oppervlaktewater	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Yellow	Red	Green	Green	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow
Nitraat grondwater	Yellow	Yellow	Red	Yellow	Yellow	Red	Green	Green	Yellow	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow

4 NV-gebieden: aanwijzing 2024

- › Valt uiteen in 2 onderdelen:
 - Grondwater
 - Oppervlaktewater
- › Geldt in ieder geval voor de looptijd van de derogatiebeschikking (2024 en 2025)

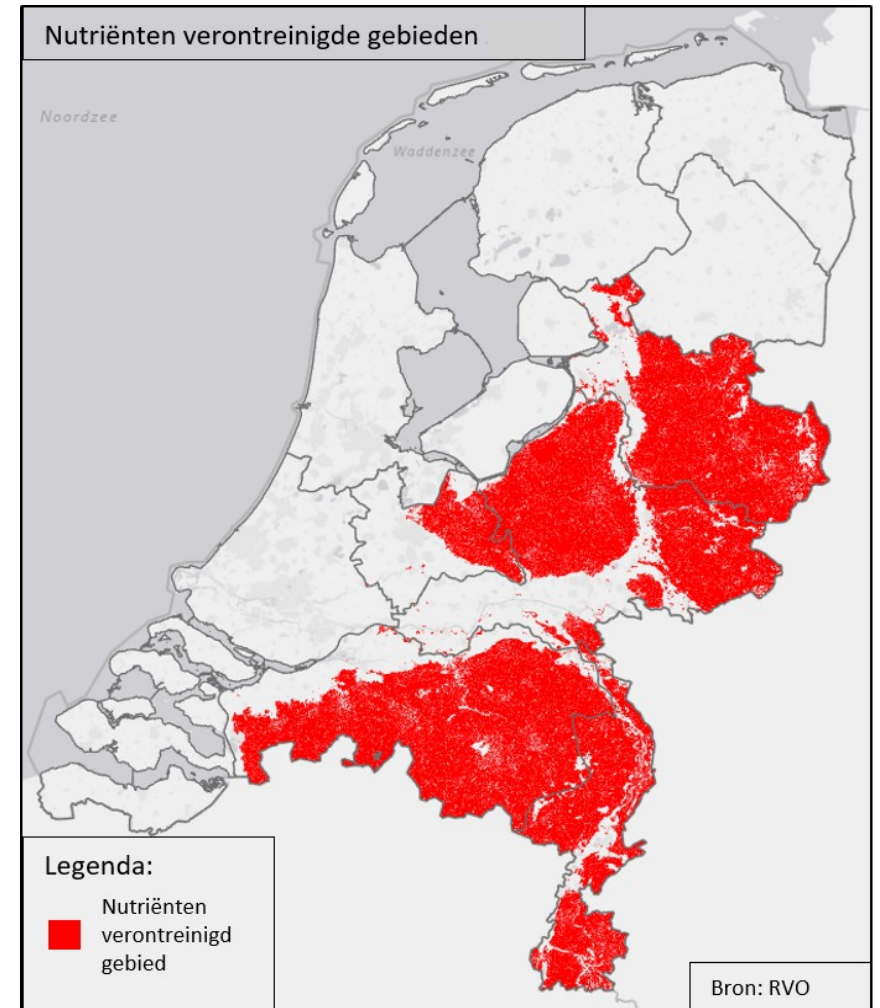
4 NV-gebieden: Aanwijzing grondwater

- Advies van Commissie Deskundigen Meststoffenwet over vaststelling werkwijze aanwijzing grondwater:
 - Kijk naar de drie zandgebieden vanuit het Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid – Noord, Centraal en Zuid
 - Kijk naar gemiddelde nitraatconcentratie over zes jaar in Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid (LMM)
 - Kijk naar trend vanaf 2007 in aansluiting op Grondwaterrichtlijn
- Resultaat:
- Zand Midden, Zand Zuid en lössgebied: gemiddeld ≥ 50 mg/l nitraat
 - Zand Noord: gemiddeld $\geq 37,5$ mg/l nitraat, maar geen duidelijk stijgende trend sinds 2007

4 NV-gebieden: Aanwijzing grondwater

- Percelen met zand- en lössgrond in provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Brabant en Limburg
- Aanwijzing gelijk aan 2022

4 NV-gebieden: Aanwijzing oppervlaktewater

- 2024: definitieve aanwijzing van gebieden waar toestand niet voldoet of het risico bestaat dat de waterkwaliteit niet meer gaat voldoen
- Gedetailleerd schaalniveau:
 - gerichte aanwijzing in gebieden waar nodig
 - handelingsperspectief: maatregelen en verbetering waterkwaliteit
- Rekening houden met belasting vanuit de landbouw >19% (is significant aandeel)

4 NV-gebieden: Aanwijzing oppervlaktewater

- Vier stappen:
 1. Bepalen toestroomgebieden van KRW-waterlichamen
 2. Bepalen welke KRW-waterlichamen niet voldoen of dreigen niet te voldoen (aan normen voor N en/of P)
 3. Bepalen belasting vanuit de landbouw
 4. Opstellen kaart met aanwijzing NV-gebieden vanuit oppervlaktewater

4 NV-gebieden: stap 1

Bepalen van een toestroomgebied van een KRW-oppervlaktewaterlichaam:

- Koppeling KRW-waterlichaam aan gebieden die afwateren op KRW-waterlichaam
- Landsdekkend beeld nodig, dus alle gebieden zijn toegewezen aan regionaal KRW-waterlichaam
- Clustering of splitsing van de KRW-waterlichamen
- WEnR: bepalen van de grenzen van de toestroomgebieden van KRW-waterlichamen-
- Waterschappen: inbreng kennis en voorstel voor (grenzen) toestroomgebieden

4 NV-gebieden: stap 2

Bepalen welke KRW-waterlichamen verontreinigd zijn:

- Beoordeling toestand van een regionaal KRW-oppervlaktewaterlichaam
- Oordelen die conform KRW-protocol zijn bepaald door waterschappen zelf (openbaar gepubliceerd op [Waterkwaliteitsportaal.nl](https://www.waterkwaliiteitsportaal.nl))
- Oordelen van rapportagejaar 2023, waarbij de meest recente gegevens gebruikt zijn (in de regel op basis van data uit 2020 t/m 2022)
- Rijkswateren, overgangs- en kustwateren indirect meegenomen doordat de gehanteerde normen rekening houden met afwenteling en het gehele grondgebied van Nederland wordt beoordeeld
- Aanpak voor geclusterde gebieden – indien $\geq 30\%$ KRW-waterlichamen verontreinigd zijn, is cluster verontreinigd

4 NV-gebieden: stap 2

- Wateren waar oordeel ontoereikend, matig of slecht is conform KRW-aanpak
- Oordelen voor zomergemiddelde totaal stikstof en totaal fosfor:
 - N + P verontreinigd
 - N verontreinigd + biologische toestand niet goed
 - P verontreinigd + biologische toestand niet goed
- Beoordeling biologie:
 - Oordeel fytoplankton (algen) waar gemeten (stilstaand water: meren en plassen)
 - Waar niet gemeten, oordeel overige waterflora (overige watertypen: rivieren, beken en sloten)
- Nb: ook drie aangewezen waterschappen in 2023 opnieuw beoordeeld

4 NV-gebieden: stap 3

Bepalen belasting vanuit de landbouw t.o.v. andere bronnen (zoals rioolzuiveringsinstallaties).

- Keuze: waterschapsniveau i.v.m. onzekerheid modelresultaten bij kleiner niveau & wens uniforme aanpak Nederland
- Belasting landbouw: actuele en historische bemesting, mestverlies sloten en erfafspoeling – geen glastuinbouw
- Totaal nationale belasting: geen rijkswater, buitenlandse belasting of glastuinbouw

- De relatieve bijdrage van de landbouw: nutriëntenbelasting vanuit landbouwbronnen delen door de totale nutriëntenbelasting
- Uitgangspunten besproken in Bestuurlijk overleg 7 juli 2023, waarbij UvW en IPO waren uitgenodigd.

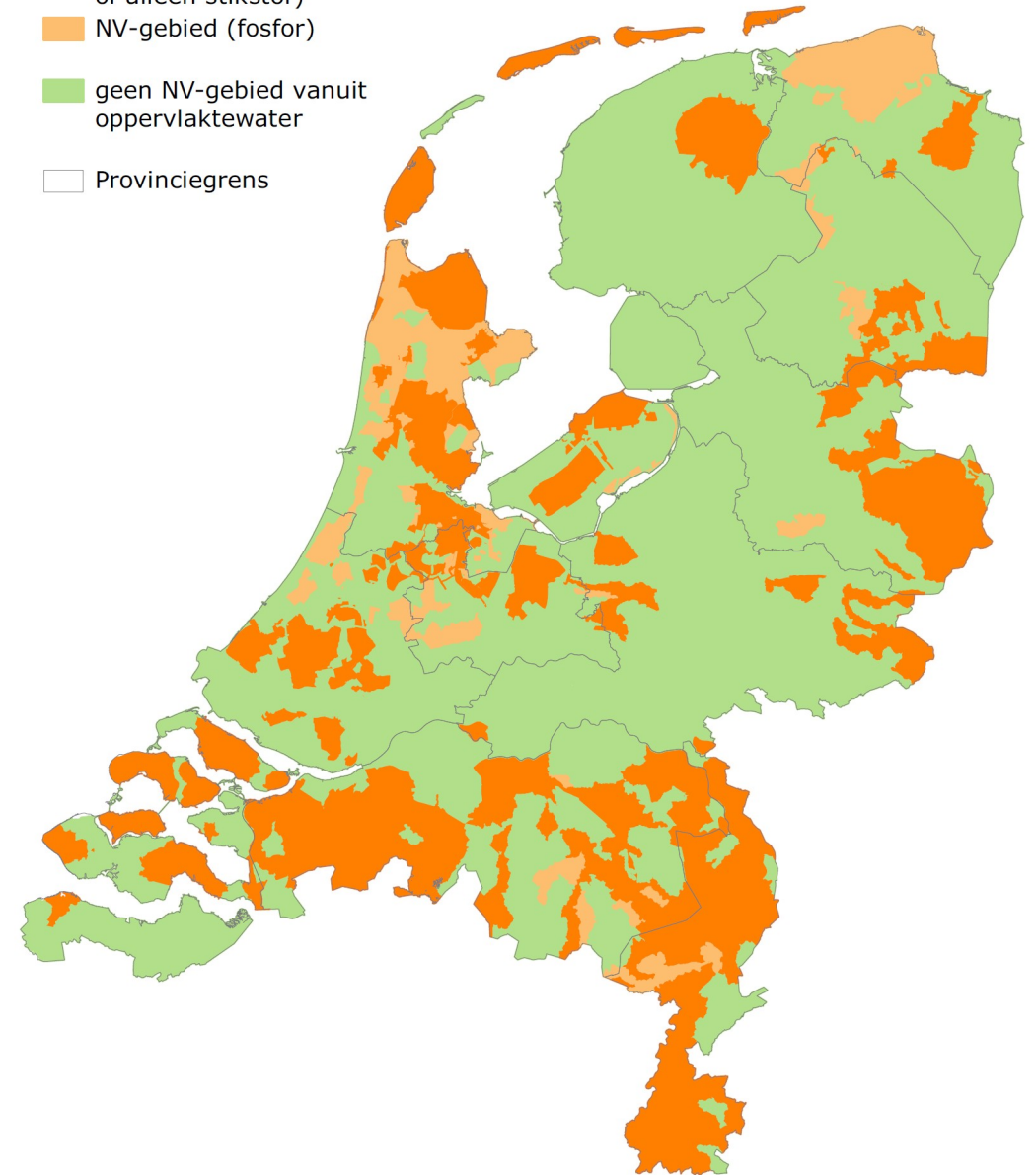
4 NV-gebieden: stap 3

- Landelijk beeld, op uniforme wijze afgeleid – gegevens van onderzoek Groenendijk et al. 2016 over periode 2010-2013
- Op basis van gegevens Groenendijk et al., 2016 is voor de 26 waterschappen belasting vanuit de landbouw berekend conform vastgesteld protocol
- Landelijk geen recentere uniforme gegevens beschikbaar
- Huidige aanwijzing geldt voor 2024 en 2025. T.b.v. het 8^e AP (2026) zal, in samenspraak met de waterschappen en provincies, een actualisatie plaatsvinden.

Nutriënten Verontreinigde gebieden vanuit oppervlaktewater (NV-gebied)

- NV-gebied (stikstof en fosfor, of alleen stikstof)
- NV-gebied (fosfor)
- geen NV-gebied vanuit oppervlaktewater
- Provinciegrens

4 NV-gebieden: stap 4

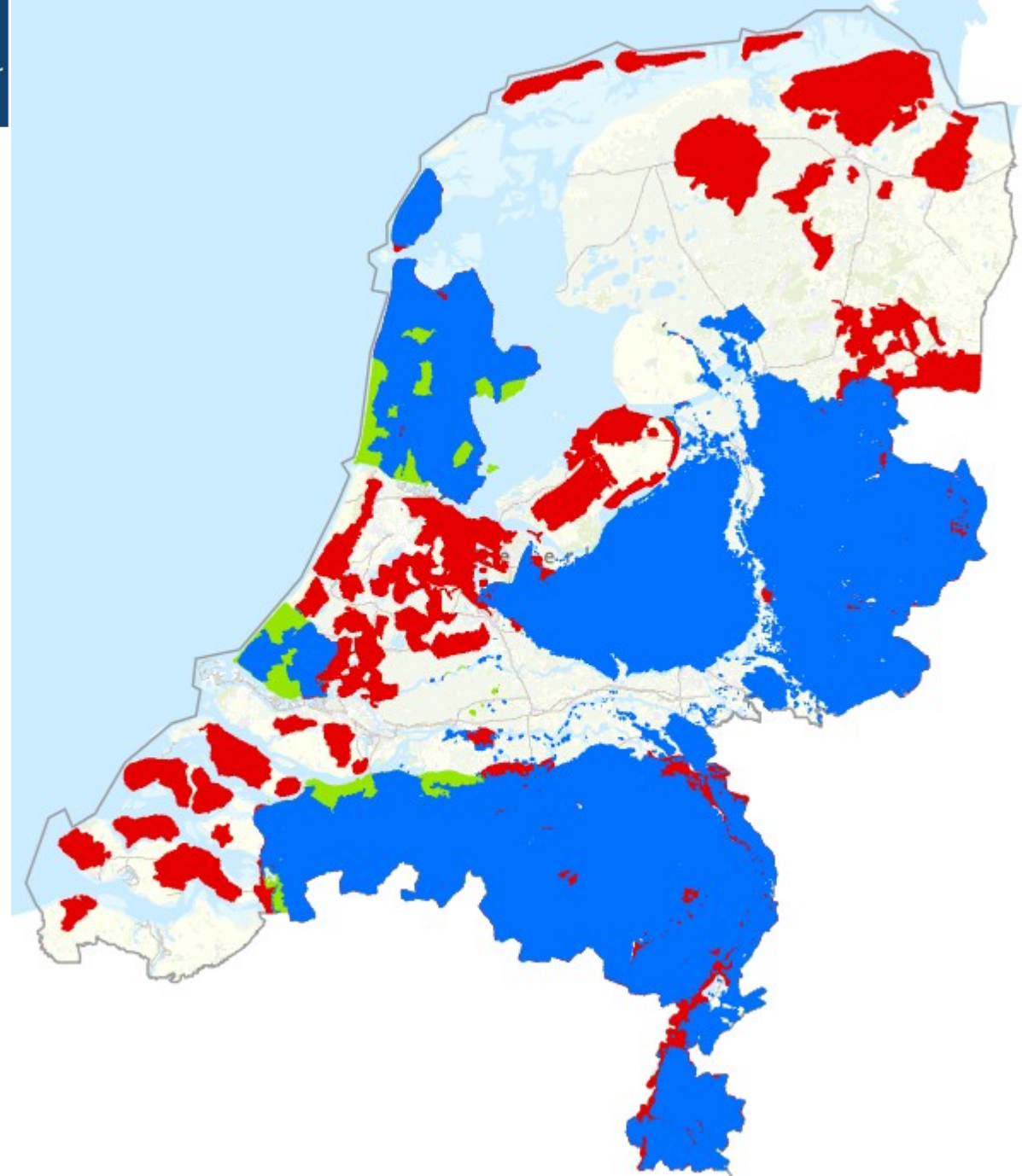
- Kaart opgesteld door WEnR o.b.v.:
 - toestroomgebieden kaart
 - data waterkwaliteitsportaal
 - toetsingskaders & procedures vastgesteld door Minister LNV
- Regeling 19 december gepubliceerd, incl. detailkaarten
- Sinds vandaag voor boeren ook beschikbaar op Mijnpercelen (perceelsniveau)

4 NV-gebieden totale aanwijzing

- **Blauw:** Gelijk aan aanwijzing 2023 – grondwater aanwijzing en oppervlaktewater aanwijzing
- **Groen:** Afname t.o.v. 2023 – dus niet meer aangewezen – delen van waterschappen Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Delfland en Waterschap Brabantse Delta niet meer aangewezen (oppervlaktewater aanwijzing)
- **Rood:** Toename t.o.v. 2023 – oppervlaktewater aanwijzing

4 NV-gebieden: Maatregelen

Bestaande maatregelen voor derogatiebedrijven:

- Versneld afbouwpad derogatie
- Eisen voor scheuren grasland (alleen voorjaar, met uitzonderingen voor graslandvernieuwing en bloembollenteelt) en verplichting tot vanggewas na maïs

Nieuwe maatregelen:

- Graduele verlaging stikstofgebruiksnorm (20% per 2025). Start met 5% in 2024, in alle NV-gebieden

- Voor gebieden waar alleen fosfor (P) probleem is:
 - verkennen mogelijkheden voor alternatieve maatregelen per 1-1-2025;
 - effectieve en gerichte maatregelen;
 - maatregelen moeten tijdig kunnen worden ingevoerd
- Advies CDM wordt uitgezet: P-maatregelen ter verbetering waterkwaliteit

5 Grondwaterbeschermingsgebieden (GWBG)

Beschikking:

- In gebieden waar het grondwater is verontreinigd door nitraten, wordt uiterlijk op 1 januari 2024 in de grondwaterbeschermingsgebieden (verder GWBG) een pakket verplichte maatregelen toegepast om de nutriëntenbelasting te verminderen.
- GWBG in NV-gebieden die voor grondwater zijn verontreinigd
- 10% verlaging van de N-gebruiksnorm in 2024
- Per 2025 maatregelen vanuit provinciale programma's landelijk gebied (PPLG)
- Generieke aanvullende maatregelen, indien niet in PPLG vormgegeven

6 Derogatievrije zones rond Natura 2000-gebieden

Derogatiebeschikking

- ...en vanaf 1 januari 2024 evenmin in bufferzones nabij Natura 2000-gebieden, als gespecificeerd in het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waar de kritische stikstofbelasting voor stikstofdepositie wordt overschreden.
- Wetenschappelijk advies WUR: derogatievrije zones rond Natura 2000-gebieden
- Derogatievrije zones rond Natura 2000-gebieden:
 - zone, losgekoppeld van overgangszones PPLG's

- Advies WEnR: 250 meter breedte
- Topografische percelen $\geq 50\%$ in zone

Maatregel:

- Derogatie vervalt per 1/1/24

7 Mestproductieplafonds

- De mestproductie is gelimiteerd via plafonds en dierrechtenstelsels.
- In derogatiebeschikking zijn maxima gesteld aan de hoeveelheid dierlijke mest die in Nederland op nationaal niveau geproduceerd mag worden:
 - 489,5 mln. kg stikstof en 150,7 mln. kg fosfaat (= mestproductie 2020)
 - Vanaf 2025: 440,0 mln. kg stikstof en 135,0 mln. kg fosfaat (= ca. 10% lager)
- In derogatiebeschikking geen voorwaarde gesteld aan sectorale mestproductieplafonds.
- De (som van de) sectorale mestproductieplafonds mag niet strijdig zijn met de hoogte van het nationale mestproductieplafond.
- Daarom worden per 2024 ook de sectorale mestproductieplafonds aangepast en gelijkgesteld aan werkelijke mestproductie 2020.
- Voor 2025 zal in 2024 bepaald worden hoe de verlaging over sectoren verdeeld zal worden, daarover nu eerst gesprek met sectoren.